

opracował: Adam Klarecki

PROGRAM NAUCZANIA
instrumentu głównego organy
OSM I st.

*Zespół Szkół Muzycznych im. Czesława Niemena
we Włocławku*

WŁOCŁAWEK 2017

spis treści

1. wstęp	-str. 3
2. cele nauczania	-str. 3
3. materiał nauczania obejmujący:	
a) treści nauczania - zgodne z treściami zawartymi w podstawie programowej	
-str. 5	
b) formy sprawdzania osiągnięć ucznia	-str. 6
c) osiągnięcia nauczania – opis osiągnięć ucznia na zakończenie etapu edukacyjnego	-str. 6
4. realizacja programu nauczania:	
a) wymagania edukacyjne	-str. 7
b) propozycje organowej literatury muzycznej	-str. 14
c) kryteria oceniania	-str. 22
5. komentarz do realizacji programu	-str. 23

I. WSTĘP

Program nauczania instrumentu głównego organy przeznaczony do realizacji w Zespole Szkół Muzycznych im. Czesława Niemena we Włocławku, został stworzony zgodnie z:

1. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 września 2017 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 59 i 949)

CELE KSZTAŁCENIA

WYMAGANIA OGÓLNE

1. Zdobycie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń poznaje podstawy teoretyczne muzyki tonalnej i atonalnej, zagadnień metrycznych, elementy notacji muzycznej oraz zaznajamia się z terminami muzycznymi dotyczącymi konstrukcji i wykonania dzieła muzycznego.

2. Umuzykalnienie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń rozwija zainteresowania muzyczne, uczęszczając na koncerty i słuchając muzyki z nagrań. Bierze udział w życiu muzycznym szkoły i środowiska.

3. Zdobycie i rozwój umiejętności gry na organach pozwalające na wykonywanie utworów różnych epok, zgodnie z zapisem i kanonami stylistycznymi

Uczeń zaznajamia się z działaniem i obsługą organów, kształci umiejętność zachowania prawidłowej postawy podczas gry na instrumencie oraz odpowiedniego posługiwania się aparatem gry oraz rozwija umiejętności techniczne w zakresie gry na manuale i pedale.

4. Kształtowanie wrażliwości muzycznej i poczucia piękna

Uczeń rozwija umiejętności w zakresie interpretacji muzycznej zgodnej ze stylem i indywidualnym charakterem dzieła muzycznego

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń zdobywa umiejętności samodzielnej organizacji pracy, ćwiczenia oraz interpretacji utworów muzycznych, poznaje i stosuje różnorodne techniki szybkiego czytania i zapamiętywania tekstu muzycznego.

6. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń rozwija zdolności do publicznej prezentacji przygotowanych utworów, kształci umiejętności koncentracji przed występem oraz podczas prezentacji estradowej, zna i stosuje różne sposoby opanowania pamięciowego utworów oraz poznaje zasady współpracy z asystentami (registrantami).

WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zdobycie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

1) zna podstawowe pojęcia i terminy muzyczne w zakresie melodyki, rytmiki, dynamiki, agogiki i artykulacji;

- 2) posługuje się wiedzą z zakresu notacji w różnych kluczach;
- 3) potrafi analizować budowę formalną utworów organowych oraz określać jej specyfikę;
- 4) wykorzystuje wiedzę ogólnomuzyczną w praktyce wykonawczej (potrafi odpowiednio odczytać i zastosować w grze oznaczenia rytmiczne, dynamiczne, agogiczne i artykulacyjne);

2. Umuzycznianie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń:

- 1) uczestniczy w różnych przejawach życia kulturalnego, w szczególności w audycjach klasowych, koncertach szkolnych, konkursach i innych imprezach muzycznych;
- 2) poznaje literaturę muzyczną za pomocą tradycyjnych środków oraz technik multimedialnych;
- 3) wyraża w sposób kompetentny opinie estetyczne związane ze zjawiskami muzycznymi.

3. Zdobywanie i rozwój umiejętności gry na organach pozwalające na wykonywanie utworów różnych epok, zgodnie z zapisem i kanonami stylistycznymi

Uczeń:

- 1) zna budowę, działanie i sposób obsługi organów;
- 2) kształci nawyki zachowania prawidłowej postawy (właściwe ułożenie rąk na manuale i nóg na klawiaturze pedałowej);
- 3) nieustannie rozwija technikę gry organowej (manualowej, pedałowej i wzajemnej ich korelacji) w jej różnorodnych przejawach (biegłość, artykulacja itd.), pozwalającą na wykonywanie dzieł muzycznych z różnych stylów;
- 4) wykorzystuje technikę gry fortepianowej, stosowaną w różnych formach muzycznych do doskonalenia umiejętności gry na organach.

4. Kształtowanie wrażliwości muzycznej i poczucia piękna

Uczeń:

- 1) zna i posługuje się różnorodnymi registrami organowymi i ich zestawieniami, dopasowując do nich odpowiedni sposób gry (artykulacja, tempo, frazowanie);
- 2) rozumie zagadnienia związane z niepowtarzalnością brzmieniową organów jako instrumentu oryginalnego i umieszczonego w indywidualnej przestrzeni akustycznej;
- 3) dąży do „ożywiania” dźwięku organowego poprzez kształtowanie wrażliwości artykulacyjnej i umiejętne stosowanie tempo rubato.

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) organizuje swoją pracę, ćwiczy w sposób racjonalny;
- 2) stosuje w praktyce wskazówki i zalecenia nauczyciela;
- 3) poszukuje indywidualnych i optymalnych dla siebie technik ćwiczenia na organach;
- 4) korzysta z nowoczesnych technik szybkiego czytania i zapamiętywania;
- 5) praktykując grę a vista, dąży do zachowania ciągłości narracyjnej;
- 6) samodzielnie przygotowuje i prezentuje utwory organowe;
- 7) rozumie potrzebę systematycznej pracy dla osiągnięcia wyznaczonych celów.

6. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) świadomie rozpoznaje własne stany emocjonalne oraz potrafi kontrolować swoje zachowanie podczas występu;
- 2) zna i stosuje sposoby koncentracji przed występem i w trakcie koncertu;
- 3) stosuje różne sposoby pamięciowego opanowania utworów;
- 4) dysponuje podzielnością uwagi umożliwiającą mu samodzielne rejestrowanie bądź współpracę z asystentem;
- 5) potrafi dokonywać krytycznej oceny wykonanych przez siebie utworów.

III. MATERIAŁ NAUCZANIA:

Obejmuje:

- A. Treści nauczania - zgodne z treściami zawartymi w podstawie programowej
- B. Formy sprawdzania osiągnięć ucznia - niezbędne do realizacji programu nauczania
- C. Osiągnięcia nauczania – opis osiągnięć ucznia na zakończenie etapu edukacyjnego

A. TREŚCI NAUCZANIA:

1. Podstawowa wiedza w zakresie historii instrumentu, budowy instrumentu i jego części, obsługi oraz konserwacji.
2. Podstawy prawidłowego aparatu gry (prawidłowa postawa, ułożenie rąk, właściwy sposób wydobywania dźwięku).
3. Wybrane elementy techniki gry.
4. Podstawy interpretacji utworu zgodnej z zapisem, budową formalną i elementami stylu.
5. Zasady notacji właściwej dla organów oraz techniki czytania a vista łatwych utworów.
6. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad łatwym utworem w zakresie poprawnego odczytania tekstu nutowego, ćwiczenia i korygowania błędów.
7. Przygotowanie do praktyki estradowej, z uwzględnieniem podstawowych elementów obycia estradowego, m.in. w zakresie technik opanowania pamięciowego utworu oraz koncentracji i pokonywania tremy.
8. Podstawowe formy muzykowania zespołowego.
9. Literatura muzyczna dla organów, dobrana przez nauczyciela w zależności od możliwości ucznia z uwzględnieniem jego preferencji.
10. Program na zakończenie etapu edukacyjnego.

B. FORMY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ – NIEZBĘDNE DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA

1. Formułowanie przez nauczyciela wymogów edukacyjnych, niezbędnych do uzyskania ocen śródrocznych i końcowo rocznych
 - Informowanie ucznia o jego poziomie osiągnięć edukacyjnych (technicznych i muzycznych).
 - Pomoc uczniowi w nauce samodzielnego opanowania utworów.
 - Pomoc uczniowi w planowaniu własnego rozwoju.
 - Motywowanie ucznia do dalszej pracy.
 - Dostarczanie informacji rodzicom i nauczycielom przedmiotów ogólno- muzycznych o uzdolnieniach ucznia oraz o ewentualnych trudnościach w uczeniu się.
2. Przeprowadzanie przesłuchań śródrocznych i egzaminów promocyjnych (końcowo rocznych).
3. Elementy brane pod uwagę przy ocenach:
 - przesłuchania semestralne (półroczne),
 - przesłuchania promocyjne (końcoworoczne),
 - popisy klasowe, szkolne i inne występy,
 - czytanie a'vista,
 - umiejętność samodzielnego przygotowania utworów,
 - aktywność ucznia: frekwencja, stopień przygotowania do lekcji, udział w koncertach szkolnych, pozaszkolnych oraz lekcjach otwartych.

Wszystkie komisyjne przesłuchania (egzaminy) oceniane są w skali od 6 do 1.

- 6 – stopień celujący
- 5 – stopień bardzo dobry
- 4 – stopień dobry
- 3 – stopień dostateczny
- 2 – stopień dopuszczający (z przedmiotu głównego ocena dopuszczająca jest oceną niepromującą)
- 1 – stopień niedostateczny (j.w.)

C. OSIĄGNIĘCIA NAUCZANIA – OPIS OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ NA ZAKOŃCZENIE ETAPU EDUKACYJNEGO

Uczeń:

- 1) szanuje dziedzictwo kulturowe swojego i innych narodów;
- 2) przestrzega zasad kultury, etyki i prawa autorskiego;
- 3) posiada wiedzę niezbędną do rozwijania gry na instrumencie i do świadomego uczestnictwa w życiu muzycznym;
- 4) zna i stosuje zasady dotyczące występów publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem zachowania i stroju;
- 5) wykazuje wrażliwość artystyczną w kreatywnym realizowaniu zadań;
- 6) rozwija pasję muzyczną poprzez podejmowanie inicjatyw artystycznych;
- 7) publicznie prezentuje swoje dokonania;
- 8) podczas gry na instrumencie prawidłowo operuje aparatem gry;

- 9) czyta nuty ze zrozumieniem, potrafi wykonać a vista proste utwory muzyczne;
- 10) wykorzystuje wiedzę ogólnomuzyczną oraz umiejętności niezbędne do zrozumienia i wykonywania utworów;
- 11) świadomie wykorzystuje słuch muzyczny w działaniach praktycznych;
- 12) realizuje wskazówki wykonawcze ze zrozumieniem;
- 13) ocenia jakość wykonywanych zadań;
- 14) pracuje w zespole pod nadzorem osoby odpowiedzialnej za realizację projektu oraz bierze współodpowiedzialność za efekt tej pracy;
- 15) integruje się i współpracuje z członkami zespołu;
- 16) buduje relacje oparte na zaufaniu;
- 17) wykazuje się w działaniu aktywną postawą;
- 18) organizuje swoją indywidualną pracę;
- 19) systematycznie rozwija swoje umiejętności;
- 20) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną;
- 21) przewiduje skutki podejmowanych działań;
- 22) jest przygotowany do kontynuowania nauki;
- 23) potrafi skutecznie radzić sobie ze stresem, w szczególności z tremą.

IV. REALIZACJA PROGRAMU NAUCZANIA:

Realizacja programu nauczania obejmuje następujące zagadnienia:

- A. Wymagania edukacyjne – jest to ogólna koncepcja programu nauczania przedmiotu głównego – organy. Zawiera zestaw wymagań dla poszczególnych klas cyklu sześcioletniego. Ponadto zawiera zamierzone efekty programowe do realizacji w trakcie roku szkolnego w poszczególnych klasach. Jest dopasowany do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów, dla których jest przeznaczony.
- B. Propozycje literatury muzycznej – to wskazówki metodyczne dotyczące odpowiedniego doboru trudności materiału nauczania w poszczególnych klasach.
- C. Kryteria oceniania – umożliwiające sprawiedliwą ocenę osiągnięć ucznia.

A. WYMAGANIA EDUKACYJNE

W szkole muzycznej I st. program nauczania powinien być dopasowany do indywidualnych możliwości ucznia.

Uwieńczeniem nauczania w szkole I st. jest egzamin, który powinien ukazać ucznia wszechstronnie w zakresie muzykalności i osiągniętych efektów nauczania.

Klasa I

1. Zdobycie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) zna wybrane pojęcia i terminy muzyczne występujące w poznawanych utworach;
- 2) posługuje się wiedzą z zakresu notacji w kluczu wiolinowym i basowym w podstawowym zakresie;
- 3) posiada wiedzę ogólnomuzyczną w podstawowym zakresie, reaguje w grze na wybrane oznaczenia rytmiczne, dynamiczne, agogiczne i artykulacyjne).

2. Umuzykalnianie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń:

1) uczestniczy w wybranych przejawach życia kulturalnego, w szczególności w audycjach klasowych;

3. Zdobywanie podstawowych umiejętności gry na organach

Uczeń:

1) przygotowuje się do gry na organach poprzez naukę gry na fortepianie;
2) kształci nawyki zachowania prawidłowej postawy przy wspólnej obu instrumentom klawiaturze;

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

1) ćwiczy w sposób przemyślany;
2) stosuje w praktyce wskazówki i zalecenia nauczyciela;
5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

1) prezentuje przygotowane utwory publicznie;

Klasa II

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

1) zna wybrane pojęcia i terminy muzyczne występujące w poznawanych utworach;
2) poszerza wiedzę z zakresu notacji w kluczu wiolinowym i basowym w ograniczonym zakresie;
3) posiada wiedzę ogólnomuzyczną w ograniczonym zakresie, reaguje w grze na oznaczenia rytmiczne, dynamiczne, agogiczne i artykulacyjne).

2. Umuzykalnianie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń:

1) uczestniczy w wybranych przejawach życia kulturalnego, w szczególności w audycjach klasowych;

3. Zdobywanie podstawowych umiejętności gry na organach

Uczeń:

1) przygotowuje się do gry na organach poprzez naukę gry na fortepianie;
2) kształci nawyki zachowania prawidłowej postawy przy wspólnej obu instrumentom klawiaturze;
3) jest w stanie wykonać na organach proste, dwugłosowe formy czerpane z dawnej literatury organowej;
4) posługuje się wskazanymi przez nauczyciela sposobami artykulacji;

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) ćwiczy w sposób przemyślany;
- 2) stosuje w praktyce wskazówki i zalecenia nauczyciela;
5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) prezentuje przygotowane utwory publicznie;

Klasa III

1. Zdobyć podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) zna wybrane pojęcia i terminy muzyczne występujące w poznawanych utworach;
- 2) posługuje się wiedzą z zakresu notacji w kluczu wiolinowym i basowym w zakresie niezbędnym podczas pracy nad opracowywanymi utworami;
- 3) posiada wiedzę ogólnomuzyczną w szerszym zakresie, reaguje w grze na oznaczenia rytmiczne, dynamiczne, agogiczne i artykulacyjne).

2. Umuzycznianie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń:

- 1) uczestniczy w różnych przejawach życia kulturalnego, w szczególności w audycjach klasowych i koncertach szkolnych;

3. Zdobyć podstawowych umiejętności gry na organach

Uczeń:

- 1) zna cechy odróżniające organy od innych instrumentów klawiszowych;
- 2) kształci nawyki zachowania prawidłowej postawy przy wspólnej fortepianowi i organom klawiaturze, posługuje się organowym pedałem;
- 3) jest w stanie wykonać na organach proste, dwugłosowe formy czerpane z dawnej literatury organowej, proste miniatury z repertuaru romantycznego;
- 4) posługuje się wskazanymi przez nauczyciela sposobami artykulacji;
- 5) stale doskonali i wykorzystuje technikę gry fortepianowej, stosowaną w różnych formach muzycznych, do doskonalenia umiejętności gry na organach.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) ćwiczy w sposób przemyślany;
- 2) stosuje w praktyce wskazówki i zalecenia nauczyciela;
- 3) rozumie potrzebę systematycznej pracy dla osiągnięcia wyznaczonych celów.
5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) prezentuje przygotowane utwory publicznie;
- 2) stara się stosować proponowane przez nauczyciela sposoby koncentracji przed występem i w trakcie koncertu.

Klasa IV

1. Zdobyć podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) zna wybrane pojęcia i terminy muzyczne występujące w poznawanych utworach;
- 2) posługuje się wiedzą z zakresu notacji w kluczu wiolinowym i basowym w zakresie poszerzonym, niezbędnym podczas pracy nad opracowywanymi utworami;
- 3) posiada wiedzę ogólnomuzyczną w zakresie obejmującym zagadnienia napotymane w opracowywanych utworach, reaguje w grze na oznaczenia rytmiczne, dynamiczne, agogiczne i artykulacyjne).

2. Umuzycznianie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń:

- 1) uczestniczy w różnych przejawach życia kulturalnego na terenie szkoły;
- 2) poznaje literaturę muzyczną za pomocą tradycyjnych środków oraz technik multimedialnych.

3. Zdobyć podstawowych umiejętności gry na organach

Uczeń:

- 1) zna budowę i zasadę działania organów;
- 2) kształci nawyki zachowania prawidłowej postawy podczas gry na manuale i organowym pedale;
- 3) jest w stanie wykonać na organach proste formy czerpane z dawnej literatury organowej, proste miniatury z repertuaru romantycznego, ćwiczenia i etiudy doskonalące organową technikę pedałową;
- 4) posługuje się wskazanymi przez nauczyciela sposobami artykulacji;
- 5) stale doskonali i wykorzystuje technikę gry fortepianowej, stosowaną w różnych formach muzycznych, do doskonalenia umiejętności gry na organach.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) organizuje swoją pracę, ćwiczy w sposób przemyślany;
 - 2) stosuje w praktyce wskazówki i zalecenia nauczyciela;
 - 3) rozumie potrzebę systematycznej pracy dla osiągnięcia wyznaczonych celów.
5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) prezentuje przygotowane utwory publicznie;
- 2) stosuje proponowane przez nauczyciela sposoby koncentracji przed występem i w trakcie koncertu.

Klasa V

1. Zdobyć podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) zna większość podstawowych terminów muzycznych występujących w poznawanych utworach;
- 2) posługuje się wiedzą z zakresu notacji w kluczu wiolinowym i basowym w zakresie niezbędnym podczas pracy nad opracowywanymi utworami;
- 3) posiada wiedzę ogólnomuzyczną w zakresie obejmującym zagadnienia napotymane w opracowywanych utworach, reaguje w grze na oznaczenia rytmiczne, dynamiczne, agogiczne i artykulacyjne).

2. Umuzycznianie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń:

- 1) uczestniczy w różnych przejawach życia kulturalnego na terenie szkoły i poza nią;
- 2) poznaje literaturę muzyczną za pomocą tradycyjnych środków oraz technik multimedialnych.

3. Zdobycie podstawowych umiejętności gry na organach

Uczeń:

- 1) zna budowę i zasadę działania organów;
- 2) kształci nawyki zachowania prawidłowej postawy (dobre ułożenie rąk na manuale i nóg na klawiaturze pedałowej);
- 3) posługuje się techniką gry organowej, jest w stanie wykonać na organach proste formy czerpane z dawnej literatury organowej, proste miniatury z repertuaru romantycznego i współczesnego, ćwiczenia i etiudy doskonalące organową technikę pedałową;
- 4) wykonuje utwory różnymi sposobami artykulacji;
- 5) stale doskonali i wykorzystuje technikę gry fortepianowej, stosowaną w różnych formach muzycznych, do doskonalenia umiejętności gry na organach.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) organizuje swoją pracę, ćwiczy w sposób przemyślany;
- 2) stosuje w praktyce wskazówki i zalecenia nauczyciela;
- 3) rozumie potrzebę systematycznej pracy dla osiągnięcia wyznaczonych celów.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) prezentuje przygotowane utwory publicznie;
- 2) poszerza znajomość technik koncentracji i stara się je wykorzystać przed występem i w trakcie koncertu.

Klasa VI

1. Zdobycie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) zna podstawowe pojęcia i terminy muzyczne w zakresie: melodyki, rytmiki, dynamiki,

agogiki i artykulacji;

- 2) posługuje się wiedzą z zakresu notacji w kluczu wiolinowym i basowym;
- 3) wykorzystuje wiedzę ogólnomuzyczną w praktyce wykonawczej (potrafi odpowiednio odczytać i zastosować w grze oznaczenia rytmiczne, dynamiczne, agogiczne i artykulacyjne).

2. Umuzycznianie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń:

- 1) uczestniczy w różnych przejawach życia kulturalnego, w szczególności w audycjach klasowych, koncertach szkolnych, konkursach i innych imprezach muzycznych;
- 2) poznaje literaturę muzyczną za pomocą tradycyjnych środków oraz technik multimedialnych.

3. Zdobywanie podstawowych umiejętności gry na organach

Uczeń:

- 1) zna budowę, działanie i sposób obsługi organów;
- 2) kształci nawyki zachowania prawidłowej postawy (dobre ułożenie rąk na manuale i nóg na klawiaturze pedałowej);
- 3) posługuje się techniką gry organowej (manualowej, pedałowej i wzajemnej ich korelacji);
- 4) wykonuje utwory różnymi sposobami artykulacji;
- 5) wykorzystuje technikę gry fortepianowej, stosowaną w różnych formach muzycznych, do doskonalenia umiejętności gry na organach.

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) organizuje swoją pracę, ćwiczy w sposób przemyślany;
- 2) stosuje w praktyce wskazówki i zalecenia nauczyciela;
- 3) rozumie potrzebę systematycznej pracy dla osiągnięcia wyznaczonych celów.

5. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) prezentuje przygotowane utwory publicznie;
- 2) zna i stosuje sposoby koncentracji przed występem i w trakcie koncertu.

Klasa VII

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) zna podstawowe pojęcia i terminy muzyczne w zakresie: melodyki, rytmiki, dynamiki, agogiki i artykulacji;
- 2) posługuje się wiedzą z zakresu notacji w kluczu wiolinowym i basowym;

2. Umuzycznianie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń:

- 1) uczestniczy w różnych przejawach życia kulturalnego na terenie szkoły i poza nią;
- 2) poznaje literaturę muzyczną za pomocą tradycyjnych środków oraz technik multimedialnych.

3. Zdobyć podstawowych umiejętności gry na organach

Uczeń:

- 1) Wszelkstronnie rozwija techniki w zakresie wszystkich aspektów gry,
- 2) poszerza repertuar w kierunku większego wykorzystania organów (np. użycie crescendo, szafy ekspresyjnej, kombinacji)
- 3) pokazuje swoją wrażliwość na styl oraz muzykalność w wykonywaniu utworów – np. budowanie napięcia za pomocą dynamiki i agogiki

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) systematyzuje wiedzy o zdobnictwie i możliwościach dyminucji w dawnej muzyce,
- 2) ukierunkowuje zainteresowania muzyczne w kontekście dalszej nauki gry na organach.

Klasa VIII

1. Zdobyć podstawowej wiedzy ogólnomuzycznej

Uczeń:

- 1) zna podstawowe pojęcia i terminy muzyczne w zakresie: melodyki, rytmiki, dynamiki, agogiki i artykulacji;
- 2) posługuje się wiedzą z zakresu notacji w kluczu wiolinowym i basowym;

2. Umuzycznianie i rozwój zainteresowań muzycznych

Uczeń:

- 1) uczestniczy w różnych przejawach życia kulturalnego na terenie szkoły i poza nią;
- 2) poznaje literaturę muzyczną za pomocą tradycyjnych środków oraz technik multimedialnych.

3. Zdobyć podstawowych umiejętności gry na organach

Uczeń:

- 1) dalej rozwija techniki manualową i pedałową,
- 2) dąży do wzrostu muzykalności i stylowości gry, wycucia formy i stylu, a także coraz dojrzałego przekazywania elementów dzieła muzycznego (melodyka, rytmika, harmonika, dynamika, ornamentacja, a także właściwy dobór registracji),

4. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) wprowadza elementy improwizacji oraz realizacji basso continuo,

- 2) praca nad chorałami: umiejętność sprawnego czytania 3- i 4-głosu, analiza harmoniczna,
 3) nauka akompaniamentu do melodii, zwłaszcza sakralnych, a także transkrybowania faktury fortepianowej na organową w wybranych utworach.

B. PROPOZYCJE ORGANOWEJ LITERATURY MUZYCZNEJ

1. Gamy, pasaże, ćwiczenia, etiudy

klasa I	klasa II
M. Dupré – <i>Methode d’Orgue</i> H. Keller – <i>Die Kunst des Orgelspiels</i> J. Chwedczuk – Organowe ćwiczenia pedałowe (z. I do nr 20)	Gamy durowe i molowe w obrębie jednej oktawy Trójdźwięki toniczne durowe i molowe z przewrotami w obrębie jednej oktawy M. Dupré – <i>Methode d’Orgue</i> H. Keller – <i>Die Kunst des Orgelspiels</i> J. Chwedczuk – Organowe ćwiczenia pedałowe (z. I do końca) M. Sawa – Etiudy pedałowe nr 3, 12

klasa III	klasa IV
Gamy i pasaże jak w klasie II, realizowane w szybszym tempie F. Peeters – <i>Ars Organi</i> (t. III) J. Chwedczuk – Organowe ćwiczenia pedałowe M. Sawa – Etiudy pedałowe nr 2, 4, 7, 8	Gamy i pasaże jak w klasie III Gamy durowe i molowe oktawami. H. Klotz – <i>15 Pedalstudien</i> M. Sawa – Etiudy pedałowe nr 1, 10, 5

2. Utwory dawnych mistrzów

klasa I	klasa II
utwory manualowe red. B. Rutkowski – <i>Manualowe utwory dawnych mistrzów</i> - proste formy dwugłosowe w miarę osiągnięcia możliwości wykonawczych	utwory manualowe red. B. Rutkowski – <i>Manualowe utwory dawnych mistrzów</i> - proste formy dwugłosowe w miarę osiągnięcia możliwości wykonawczych

--	--

klasa III	klasa IV
<p>utwory manualowe red. B. Rutkowski – <i>Manualowe utwory dawnych mistrzów</i></p>	<p>utwory manualowe G. Frescobaldi – <i>Partita sopra la folia</i> (t. II nr 21) red. B. Rutkowski – <i>Manualowe utwory dawnych mistrzów</i></p> <p>utwory z pedałem J. Pachelbel – Toccata e-moll nr 3 G. Frescobaldi – <i>Toccata chromatica</i> – <i>Ricercare</i> – <i>Capriccio pastorale</i> D. Zipoli – <i>Pastorale</i></p>

klasa V	klasa VI
<p>utwory manualowe red. B. Rutkowski – <i>Manualowe utwory dawnych mistrzów</i></p> <p>utwory z pedałem G. Frescobaldi – Toccata G-dur nr 2 (t. II) J. Froberger – Toccata</p>	<p>utwory manualowe J. S. Bach – manualowe opracowania chorałowe L. C. Daquin – <i>Noël nr 8, 4, 5</i> J. A. Guillain – <i>Pieces d’Orgue</i> (manualowe fragmenty) L. N. Clérambault – <i>Suity nr 1, 2, 3</i> (manualowe fragmenty)</p> <p>utwory z pedałem G. Frescobaldi – Toccata F-dur nr 4 (t. II) J. Pachelbel - Ciacona f-moll – Preludium, fuga i ciacona d-moll</p>

klasa VII	klasa VIII
------------------	-------------------

utwory manualowe	utwory manualowe
<p>G. Frescobaldi – <i>Partita sopra passacagli</i> (t. II nr 20)</p> <p>J. P. Sweelinck – <i>Fantazja Auf die Manier eines Echo</i> (t. I nr 6)</p> <p>D. Buxtehude – <i>Canconetta</i></p> <p style="text-align: center;">utwory z pedalem</p> <p>J. Pachelbel – <i>Toccatà</i> c-moll nr 4 i C-dur nr 5 – <i>Ricercare</i></p> <p>J. K. Kerll – <i>Toccatà</i></p> <p>G. Frescobaldi – <i>Toccatà</i> d-moll nr 3 i a-moll nr 18 (t. II)</p> <p>G. Muffat – <i>Fuga g-moll</i> (Min. org. nr 16)</p>	<p>L. C. Daquin – <i>Noël nr 8, 4, 5</i></p> <p>L. Marchand – <i>Pieces d’Orgue</i> (manualowe fragmenty)</p> <p>J. A. Guillain – <i>Pieces d’Orgue</i> (manualowe fragmenty)</p> <p>L. N. Clérambault – <i>Suity nr 1, 2, 3</i> (manualowe fragmenty)</p> <p>G. Frescobaldi – <i>Toccatà G-dur nr 2</i> (t. II)</p> <p>J. Froberger – <i>Toccatà</i></p> <p>D. Buxtehude – <i>Preludium, fuga i ciacona C-dur</i> – <i>Ciacona e-moll</i> – <i>Ciacona c-moll</i> – <i>Passacaglia d-moll</i></p> <p>J. Pachelbel – <i>Ciacona f-moll</i></p>

3. Formy triowe, sonaty

klasa I	klasa II
Nie realizowane w klasie pierwszej	Nie realizowane w klasie drugiej

klasa III	klasa IV
<p>Mieczysław Surzyński – tria organowe zawarte w zbiorze <i>Utwory wybrane</i>.</p> <p>J. S. Bach – środkowe części Sonat triowych</p>	<p>Mieczysław Surzyński – tria organowe zawarte w zbiorze <i>Utwory wybrane</i>.</p> <p>J. S. Bach – środkowe części Sonat triowych</p>

klasa V	klasa VI
J. S. Bach – Środkowe części Sonat	J. S. Bach – Środkowe części Sonat

triowych. W miarę możliwości wybrana z części skrajnych.	triowych. W miarę możliwości wybrana z części skrajnych.
--	--

klasa VII	klasa VIII
<p>J. S. Bach – Trio G-dur BWV 586 – Trio G-dur BWV 1027 a – Trio c-moll BWV 584 – Trio d-moll BWV 583 – Sonata Es-dur nr 1 cz. I i III BWV 525 M. Reger – trio op. 47 nr 1 M. Sawa – Trio - kanon nr 2, 3</p>	<p>J. S. Bach – Sonata e-moll nr 4 BWV 528 – Sonata d-moll nr 3 BWV 527 – Chorał <i>Herr Jesu Christ dich zu uns wend</i> BWV 655 M. Sawa – Trio - kanon nr 6, 1 A. Karczyński - Tria</p>

4. Opracowania chorałowe

klasa I	klasa II
<p>red. B. Rutkowski – Manuałowe najprostsze, dwugłosowe opracowania chorałowe ze zbioru <i>Manuałowe utwory dawnych mistrzów</i> w miarę możliwości wykonawczych</p>	<p>red. B. Rutkowski – Manuałowe najprostsze, dwugłosowe opracowania chorałowe ze zbioru <i>Manuałowe utwory dawnych mistrzów</i> w miarę możliwości wykonawczych</p>

klasa III	klasa IV
<p>red. B. Rutkowski – Manuałowe opracowania chorałowe ze zbioru <i>Manuałowe utwory dawnych mistrzów</i></p>	<p>red. B. Rutkowski – Manuałowe opracowania chorałowe ze zbioru <i>Manuałowe utwory dawnych mistrzów</i> J. S. Bach – Chorały nr 5, 30, 31 D. Buxtehude – Chorał nr 12</p>

klasa V	klasa VI
----------------	-----------------

<p>J. S. Bach – Chorały (z głosem solowym): nr 11, 17, 27 – Chorały: nr 1, 12, 13, 16, 21, 22, 33, 54, 55 D. Buxtehude – Chorały: nr 7, 8, 10, 11, 14,</p>	<p>J. S. Bach – Chorały (z głosem solowym i ozdobnikami): nr 10, 24, 26, 42, 45, 51 – Chorały: nr 1, 12, 13, 16, 21, 22, 33, 54, 55 D. Buxtehude – Chorały: nr 3, 9, 20</p>
---	--

klasa VII	klasa VIII
<p>J. S. Bach – Chorały: nr 9, 14, 28, 32, 33, 34, 38, 40, 42, 46, 49, 48, 56 D. Buxtehude – Chorały: nr 1, 6, 13, 18, 21</p>	<p>J. S. Bach – Chorały (z głosem solowym): nr 11, 17, 27 – Chorały (w formie kanonu): nr 3, 15 – Chorały: nr 1, 12, 13, 16, 21, 22, 33, 54, 55 D. Buxtehude – Chorały: nr 7, 8, 10, 11, 14, 15, 19</p>

5. Utwory J. S. Bacha

klasa I	klasa II
----------------	-----------------

Nie realizowane w klasie pierwszej	Nie realizowane w klasie drugiej
------------------------------------	----------------------------------

klasa III	klasa IV
red. B. Rutkowski – Manualowe opracowania chorałowe ze zbioru <i>Manualowe utwory dawnych mistrzów</i>	Małe preludia i fugi BWV 553-560

klasa V	klasa VI
Małe preludia i fugi BWV 553-560 Fuga h-moll BWV 579	Małe preludia i fugi BWV 553-560 Preludium a-moll BWV 569 Preludium G-dur BWV 568 Fuga h-moll BWV 579 Fuga g-moll BWV 578

klasa VII	klasa VIII
Canzona d-moll BWV 588 Alla breve D-dur BWV 589 Pastorale F-dur BWV 590 Fantazja con imitazione h-moll BWV 563 Preludium a-moll BWV 569 Preludium G-dur BWV 568 Fuga h-moll BWV 579 Fuga g-moll BWV 578 Fuga g-moll BWV 131 a Fuga c-moll BWV 575 Fuga G-dur BWV 576	Fuga c-moll BWV 574 Fuga G-dur BWV 577 Preludium i fuga c-moll BWV 549 Preludium i fuga e-moll BWV 533 Preludium i fuga a-moll BWV 551 Preludium i fuga C-dur BWV 545 Preludium i fuga C-dur BWV 531 Fantazja i fuga c-moll BWV 562 Fantazja i fuga a-moll BWV 561

6. Utwory kompozytorów romantycznych

klasa I	klasa II
W miarę możliwości najprostsze formy z XIX – wiecznego repertuaru na fisharmonię lub organy Antoni Chlondowki - Preludia	W. Żeleński – 25 preludiów na organy lub fisharmonię nr. 1, 4.

klasa III	klasa IV
W. Żeleński – 25 preludiów na organy lub fisharmonię nr. 1, 4, 9.	W. Żeleński – 25 preludiów na organy lub fisharmonię nr. 5, 7, 11, 17. L. Vierne – 24 <i>pieces libre</i> (łatwiejsze) C. Franck – L' Organiste – wybrane miniatury

klasa V	klasa VI
W. Żeleński – 25 preludiów na organy lub fisharmonię nr. 5, 7, 11, 17. L. Vierne – 24 <i>pieces libre</i> (łatwiejsze) S. Karg-Elert – 13 preludiów (Min. org. nr 13) C. Franck – L' Organiste – wybrane miniatury	W. Żeleński – 25 preludiów na organy lub fisharmonię nr. 5, 7, 11, 17. L. Vierne – 24 <i>pieces libre</i> (łatwiejsze) J. Brahms – Chorały nr 2, 5, 6, 7, 8 C. Franck – <i>Cantabile</i> (Min. org. nr 7)

klasa VII	klasa VIII
L. Vierne – 24 <i>pieces libre</i> (<i>Cortege, Scherzetto, Divertissement, Carillon, Postludium</i>) J. Brahms – Chorały nr 2, 5, 6, 7, 8 C. Franck – <i>Cantabile</i> (Min. org. nr 7) M. Reger – <i>Orgelstücke</i> op. 65 (<i>Pastorale, Canzone</i>) – <i>Orgelstücke</i> op. 59 (<i>Melodia, Pastorale, Intermezzo</i>)	J. Brahms – Chorały nr 1, 3, 4, 9, 10, 11 – <i>Choralvorspiel und Fuge über „O Trauzigkeit o Herzeleid”</i> C. Franck – <i>Pastorale</i> – Preludium, fuga i wariacje R. Schumann – Preludia i fugi na temat BACH (łatwiejsze) L. Boëllmann – <i>Menuet z Suity gotyckiej</i>

7.Utwory kompozytorów polskich

klasa I	klasa II
Utwory z Warszawskiej Tabulatury Organowej XVII w. (w przypadku możliwości	Utwory z Warszawskiej Tabulatury Organowej XVII w. (w przypadku możliwości

wykonawczych).	wykonawczych).
klasa III	klasa IV
red. J. Gołos – <i>Z polskiej muzyki organowej XVI w.</i> (najłatwiejsze preambuła) red. J. Grubich – <i>Dawna polska muzyka organowa</i> Anonim – <i>Cantio polonica</i> W. Żeleński – Preludia A. Chlondowski - Preludia	red. J. Gołosa – <i>Z polskiej muzyki organowej XVI w.</i> (łatwiejsze preambuła) red. J. Grubich – <i>Dawna polska muzyka organowa</i> Mikołaj z Krakowa – Preambulum in F Utwory z Warszawskiej Tabulatury Organowej XVII w. – <i>Preludium na Sanctus (12)</i> – <i>Preludium (15)</i> – <i>Canzona primi toni (50)</i> – <i>Capriccio i proportia (47)</i> S. Moniuszko – Dwa preludia A. Freyer – Dwa chorały

klasa V	klasa VI
red. J. Gołosa – <i>Z polskiej muzyki organowej XVI w.</i> J. Sowa – <i>Salve Regina</i> red. J. Grubich – <i>Dawna polska muzyka organowa</i> Utwory z warszawskiej tabulatury organowej XVII w. – <i>Canzona primi toni (43)</i> – <i>Canzona primi toni (48)</i> – <i>Fuga (13)</i> M. Surzyński – Elegia	red. J. Grubich – <i>Dawna polska muzyka organowa</i> D. Cato – Fantazja – Fuga Utwory z Warszawskiej Tabulatury Organowej XVII w. – <i>Toccata tertio toni (56)</i> – <i>Toccata tertio toni (20)</i> – <i>Preludium primi toni (1)</i> Anonim – Parafraza psalmu XLIII M. Surzyński – <i>Chanson triste</i> T. Machl – Etiuda 5

klasa VII	klasa VIII
Mikołaj z Krakowa – Przygrywka chorałowa <i>Ave Jesachia</i> Anonim	red. J. Grubich – <i>Dawna polska muzyka organowa</i> D. Cato – Fantazja – Fuga

<p>– Przygrywka chorałowa - <i>Colenda</i> – <i>Per morita Sancti Adalberti</i> – Przygrywka chorałowa – <i>Accendementia</i> Marcin Leopolita - <i>Ricercare</i> Utwory z warszawskiej tabulatury organowej XVII w. – <i>Canzona primi toni (43)</i> – <i>Canzona primi toni (48)</i> – <i>Fuga (13)</i> M. Surzyński – <i>Elegia</i> A. Sokulski - <i>Fuga</i></p>	<p>Utwory z Warszawskiej Tabulatury Organowej XVII w. – <i>Toccata tertio toni (56)</i> – <i>Toccata tertio toni (20)</i> – <i>Preludium primi toni (1)</i> Anonim – Parafraza psalmu XLIII M. Surzyński – <i>Chanson triste</i> T. Machl – <i>Etiuda 5</i> W. Rychling – <i>Toccata</i></p>
---	--

C. KRYTERIA OCENIANIA:

Ocenę celującą otrzymuje uczeń spełniający wymagania na ocenę bardzo dobrą, wyróżniający się indywidualnością artystyczną, realizujący program klas wyższych, osiągający sukcesy na konkursach i przesłuchaniach regionalnych lub ogólnopolskich.

Ocena bardzo dobra

- swobodny aparat gry – biegłość, elastyczność, koordynacja (w stosunku do lat nauki gry),
- bogaty zasób środków techniki instrumentalnej,
- bardzo dobra realizacja programu (w tym prawidłowe odczytanie tekstu, opanowanie utworów),
- muzykalność: frazowanie, wyrazowość i przejrzystość gry,
- systematyczna, w dużym stopniu samodzielna praca, w której słychać świadome wykorzystanie wiedzy z innych przedmiotów,
- czytanie a' vista: bezproblemowe.

Ocena dobra

- aparat gry bez większych usterek,
- dobre przygotowanie techniczne,
- prawidłowe odczytanie tekstu, ale realizacja programu nieco wydłużona w czasie,
- dobre frazowanie i wyrazowość utworów, wrażliwość na wydobywanie dźwięku itp.,
- niezbyt systematyczna praca, nie w pełni samodzielna,
- czytanie a' vista: ogólnie prawidłowe.

Ocena dostateczna

- usterki aparatu mimo korekty,

- słaby rozwój techniki gry, tak manualowej, jak pedałowej,
- ograniczona wrażliwość na wydobywanie dźwięku,
- tekst odczytany z licznymi błędami,
- dużo przypadkowości i chaosu w grze, notoryczne kłopoty z opanowaniem tremy,
- realizacja programu nauczania poniżej minimum,
- brak pracy domowej ucznia lub jej niestaranność,
- czytanie a' vista: z pewnymi problemami.

Ocena dopuszczająca

- poważne mankamenty aparatu mimo korekty, utrudniające dalszy rozwój, problemy ruchowe,
- brak wrażliwości wydobywania dźwięku,
- źle odczytany tekst,
- gra chaotyczna, „brzydka”,
- brak pracy domowej ucznia, skutkujące niezrealizowaniem programu,
- czytanie a' vista: z dużymi problemami.

Ocena niedostateczna

- otrzymuje uczeń, który nie rokuje nadziei na dalszy rozwój i nie spełnia wymagań edukacyjnych.

V. KOMENTARZ DO REALIZACJI PROGRAMU

Program nauczania przedmiotu głównego organy został skonstruowany zgodnie z zasadą kontynuacji procesu nauczania. Zgodnie z nią cały proces nauczania wymaga ciągłego utrwalania i powtarzania posiadanych umiejętności, ich doskonalenia, poszerzania i wzbogacania o nowe elementy.

Uczniowi należy zapewnić warunki niezbędne do realizacji programu nauczania. Sala, w której odbywają się zajęcia powinna spełniać określone warunki niezbędne do efektywnej pracy. Akustyka sali powinna być dobra, bez dużego pogłosu, by nie uniemożliwiać pracy nad właściwą rejestracją utworów. Należy zadbać o właściwe oświetlenie i wentylację klasy. Sala powinna być wyposażona w sprawny instrument, wolny od usterek i nastrojony. Salę należy wykorzystywać wyłącznie na lekcje oraz ćwiczenia na organach, aby w ten sposób zapewnić uczniom odpowiednią ilość godzin na pracę pozalekcyjną. W Sali organowej winna być również szafka na obuwie organowe uczniów

Wskazane jest, aby w sali znajdowała się podręczna biblioteka nutowa i metodyczna, a także metronom. Nauczyciel powinien również mieć możliwość korzystania ze sprzętu do nagrywania i odtwarzania. Ważną rolę w procesie nauczania odgrywa biblioteka szkolna, zaopatrzona w podstawowe pozycje repertuarowe zawarte w programie nauczania, pozycje metodyczne, ewentualnie nagrania z zakresu literatury organowej. W przypadku braku fonoteki nauczyciel powinien zapewnić uczniowi możliwość wspólnego słuchania nagrań ucznia oraz innych pianistów i analizowania ich, co stanowi niezbędny czynnik rozwoju świadomości muzycznej.